

I slutet av 40-talet var det många pojkar i Sollefteå med omnejd som tränade lindans. Det kulminerade med lindansarframträdanden på Multräberget våren 1950.

I två artiklar berättar vi om detta. Den första artikeln handlar om stilbildaren **Atle Andersson** och den andra om några av hans efterföljare, kallade "Multråmännen".

På slak lina i träskor

Atle Andersson blev känd för sin våghalsighet redan i tidiga pojkar

Det var Atle Andersson som vann den stora amatörtävlingen på Hullstaön i Sollefteå i slutet av augusti 1945. Han var en då 26-årig mejeriarbetare och framträdde som lindansare på slak lina.

Tävlingen var ett arrangemang i samband med idrottsföreningen GIF:s – "Giffarnas" – höstmässa. Han engagerades omgående till Wivex stora nöjesfält som gästade staden i samband med festligheterna.

Atle var redan känd för sin våghalsighet. I tidiga pojkar hade han ägnat sig åt backhoppning. En gång hoppade han i Hallstabacken på en skida. Hoppet blev 35 meter långt och han stod hela tiden. Vid ett tillfälle gästades staden av ett tivoli på vars friluftsscenen en lindansare framträdde. Denne reklamerades som världssensation när han på spänd lina promenerade tio meter upp i luften. Han använde sig av balansstång och hade speciella skor på fötterna. Atle bad om lov att få gå upp på den höga lina. Det fick han, men ingen trodde att han skulle våga. Till allas förvåning klättrade han upp på lina och promenerade där utan hjälp av balansstång – och med vanliga läderskor på fötterna. Åskådarna jublade men inte lindansaren och tivoliledningen.

Vid tävlingen på Hullstaön visade Atle att han som artist i det närmaste hade lämnat amatörstadiet. Många spådde att han skulle få se sitt namn i stora bokstäver på affischerna om han fortsatte med lindansen.

Han var inte direkt någon nybörjare. Det var redan 1934 – när han fyllt femton år – som han första gången spände upp en lina mellan ett par träd i Hallstaparken för att träna. Det var Manuel Mijares, lindansattraktion hos Cirkus Mijares-Schreiber, som inspirerat honom att pröva balansartistens något ostadiga yrke.

När han lärt sig hålla balansen tillfredsställande började han träna in några trick. Han blev djärvare och djärvare och ökade höjden på lina successivt. Han lät bygga en ställning för lina och utvecklade numret. Enda sättet att nå framgång var, ansåg han, att göra något som ingen annan gjorde. Efter som han gick med träskor dagligen i sitt arbete på mejeriet började han öva in ett av- och påklädningsnummer med sådana på fötterna.

Han fann att så kallad telefonråd – en galvaniserad järntråd med 3,75 mm diameter – fungerade utmärkt. Var den tjockare blev risken större att han skulle halka. En nackdel var att den tunna tråden skar in i fotsulorna när han tagit av sig träskorna. Detta var särskilt märkbart när han under en längre tid inte utfört sitt linnummer. För att undvika smärtan brukade han då

lägga en liten pappskiva mellan fotsulan och strumpan.

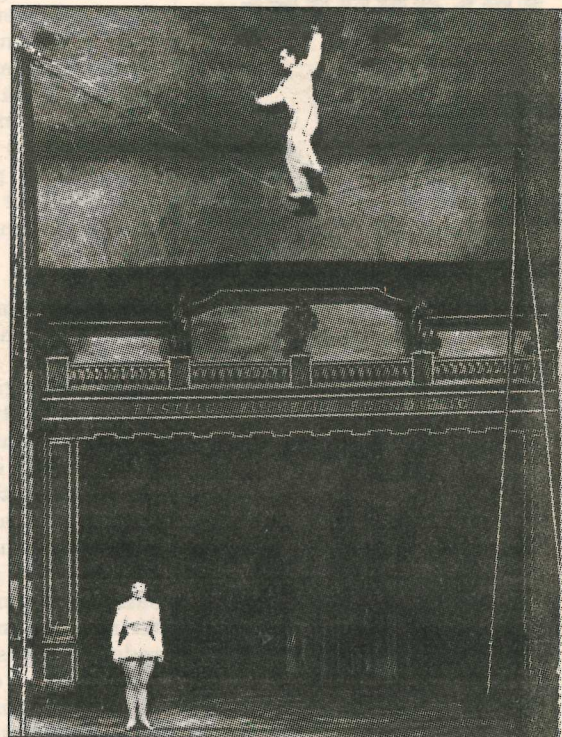
Ryktet om hans skicklighet som lindansare spred sig snabbt efter amatörtävlingen. Sommarsäsongen 1946 var han flitigt i elden i folkparker och på festplatser runt om i landet.

Framgångarna fortsatte det följande året. Säsongen 1948 engagerades Atle till Cirkus Mijares-Schreiber. Där såg jag honom arbeta för första gången. Företaget presenterade detta år en föreställning i amerikansk stil – Amerikansk Jättecirkus – med två maneger och en scen mellan dem i ett avlångt tält. Tre nummer arbetade samtidigt under föreställningarna. Atle var företagets stora attraktion. Därför fick han ensam utföra sitt nummer med lina monterad över scenen i tältets mitt utan konkurrens i sidomanegen. Jag minns hans nummer som både ovanligt och spännande. Sedan han med en steges hjälp tagit sig upp på den slaka lina och befann sig sju meter upp i luften promenerade han obehindrat på den – med träskor på fötterna. Han vände och gick tillbaka. Mitt på lina stannade han och tog av sig jacka, skjorta, träskor och till sist även sina byxor och stod sedan stilla endast iförd kortbyxor och strumpor. Han höll träskor och kläder i ena handen och kröp sedan genom en ring – ett ben i taget – fortfarande stående på lina. Därefter klädde han på sig och avslutade numret, som ställde stora krav på koncentration och balansförmåga.

I slutet av augusti, när företaget spelade i Stockholm, råkade Atle ut för en olyckshändelse. Han föll ner från lina – sju meter – och hamnade på scenen. Han hade sinnesnärvaro nog att rulla ihop sig, varför fallet inte blev så svårt. Han ådrog sig dock en hjärnskakning. Efter 14 dagars vila var han tillbaka på lina igen. Året därpå återsåg jag Atle. Han var då engagerad hos Cirkus Olympia – ett nystartat svenskt företag. Direktörer för cirkusen var Leontini Adelson och Gustav Johansson, båda kända för sin olyckliga kärlek till cirkuskonsten. Den var nämligen inte besvarad och företaget gick omkull i mitten av juni i Älmhult.

– Jag fick nästan omgående nytt arbete: Först i några svenska folkparker och i augusti ett månads långt engagemang på Tivoli i Köpenhamn, berättar Atle Andersson när vi en septemberdag träffas i Värnamo, där han numera är bosatt. Han är en allvarligt blickande man som gärna vill tala om sin religiösa övertygelse och sitt arbete för Jehovas Vittnen.

På Tivoli framträdde Atle på den stora friluftsscenen. Det var första gången han arbetade utanför vårt lands gränser. På National Scala – den stora varietén som vid denna tid låg mitt emot Tivoli – arbetade två unga danska flickor. Under artistnamnet Joy och Bernice gjorde de ett kautschuknummer, det vill säga de hade specialiserat sig på att böja sig bakåt. De var systrar och hette i själva verket Rita och Paula Wistoft. Atle lärde känna dem och tyckte uppstod mellan honom och Paula. Detta ledde till att flickornas nummer upplöstes. Paula blev Atles fru och kom att assistera honom i hans linakt. Hon tränade även in ett eget nummer.

ATLE MED FRUN PAULA. Atle och hans fru Paula uppträdde på cirkusar och varietéer inte bara i Sverige utan också i många andra europeiska länder

På ett bord, vars skiva långsamt roterade, gjorde hon en rad kautschuktrick. Bland annat stod hon på hakan-halsen samtidigt som hon "satt" på sitt eget huvud. Hon böjde benen så att kroppen kom att stå i sick-sack under det att bordsskivan gick runt.

Under de följande åren kom Atle och Paula att arbeta på cirkusar och varietéer inte bara i Sverige utan även i Danmark, Norge, England, Frankrike, Irland, Spanien och Sydafrika. Bäst trivdes de i Sydafrika, där de 1958 arbetade hos Circus Wilkie.

– Det var ett mycket behagligt klimat i landet och dessutom var det billigt att leva där, berättar Atle. Vi liksom alla andra artister hade egen bostadsavdelning på cirkuståget. Mellan taget och cirkusplatsen fick vi åka i små bussar som cirkusen höll med. Dessutom hade vi en egen assistent som skötte alla praktiska saker med rekvisita och annat. Lite obehagligt var det en gång när vi fick syn på ormar på cirkusplatsen.

Mellan engagemangen bodde paret först i Köpenhamn och sedan i Karlskoga. I slutet av 1964 flyttade de till Värnamo. Där hade Jehovas Vittnen en liten församling. De kände att de behövdes där. Arbetsmarknaden för skådeartister hade då krympt betydligt på grund av televisionens genombrott. De funderade på att sluta med artistlivet. Atle arbetade en kort tid på en byggarbetsplats som traktorförare. På våren 1966 reste paret åter ut för att arbeta som artister, nu på festplatser och folkparker runt om i Norden. Det sista engagemanget hade de i folkparken Sommarlust i Kristianstad i början av augusti 1973. Atle var då 54 år. Fram till sin pensionering arbetade han sedan som byggnadsarbetare. Hon kom att göra ytterligare två framträdanden som lindansare. De ägde rum vid några privata tillställningar – skördefester – i det område där makarna har sin kolonilott.

Atle var den förste träskolindansaren från Ådalen. Han kom att få tre efterföljare, men det är en särskild berättelse.

PER ARNE WÄHLBERG

FAKTA/Per Arne Wählberg

■ Per Arne Wählberg, född 1932, är svensk cirkusforskare. Wählberg, som är rektor, har ända sedan barnåren varit cirkusentusiast och med energi och framgång bedrivit cirkusjournalistik och -författande. Han har skrivit böckerna *Här får du veta något om cirkus* (1976), *Jonglöver och aktörer, ekvilibrister och artister. Om nöjen i Ullströms stad* (1978), *Cirkusfamiljer i Gävle* (1978) och den helt allomfattande *Cirkus i Sverige* (1992).

Per Arne Wählberg är en av Cirkusakademiens stiftare. Han fick 1973 Cirkusakademiens Charlie.

(Ur Myggans Nöjeslexikon, band 14, sidan 186)